

A FIZETÉSIMÉRLEG- ÉS A KÜLFÖLDDEL SZEMBENI BEFEKTETÉSIPOZÍCIÓ-STATISZTIKÁK ÖSSZEÁLLÍTÁSA SORÁN ALKALMAZOTT MÓDSZERTAN – BPM6 (2014. júniustól)

Általános megjegyzések

A fizetési mérleget, valamint a nem rezidensekkel szemben fennálló követelések és tartozások állományának nagyságát, illetve azok változását tartalmazó statisztikák összeállításáért Magyarországon a jegybank a felelős. A fizetési mérleg-statisztika összeállítása azonban már több mint egy évtizede a Központi Statisztikai Hivatallal szoros együttműködésben történik. Több fizetési mérleg-instrumentum esetében a KSH által gyűjtött adatok átvétele történik, ezek: áruforgalom (2003-tól), üzleti szolgáltatások és utazás (2004-től), egyéb szolgáltatások (2005-től), munkavállalói jövedelem, valamint az EU- és lakossági transzferek (2008-tól) (lásd a 1. táblát).

A statisztikák összeállításához szükséges adatgyűjtések általános jogszabályi hátterét a jegybanktörvény (2001. évi LVIII. törvény a Magyar Nemzeti Bankról), valamint a statisztikáról szóló (1993. évi XLVI.) törvény biztosítják. Az éves adatszolgáltatási kötelezettségeket az évente frissülő MNB-rendelet, valamint az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program (OSAP) tartalmazza. A jelentések táblázatainak tartalma, valamint a kitöltésükhöz szükséges részletes módszertani leírások elérhetők az MNB honlapján.

Az MNB-vel szemben támasztott nemzetközi adatszolgáltatási kötelezettségekből eredő adatigények bővülése, a pénzügyi kapcsolatok növekvő bonyolultsága, illetve a nemzetközi szabályozási környezet változása miatt a statisztikai adatgyűjtésben is módszertani váltást kellett véghezvinni. 2008-tól a Magyar Nemzeti Bank a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) együttműködésével új, közvetlen jelentéseken alapuló adatgyűjtési rendszert vezetett be a fizetési mérleg-statisztikák összeállítására¹. A fizetési mérleg összeállításában központi szerep jut az MNB által elrendelt adatszolgáltatásokat havi gyakorisággal teljesítő nagyvállalatoknak, a negyedévente vagy évente jelentő kis- és középvállalati mintának (értéktár alapján), a mindezeket kiegészítő terület-specifikus kérdőíves felméréseknek, valamint a különböző becslési eljárásoknak.

A nemzetközi módszertan 2014-es bevezetéséhez az adatgyűjtésekben kisebb változtatásokat kellett végrehajtani, a feldolgozási eljárásokat módosítani kellett és a publikációkat át kellett alakítani az új információigényeknek megfelelően.

1. tábla

Munkamegosztás a KSH és az MNB között

Fizetési mérleg instrumentumai	Pénzügyi és nem-pénzügyi vállalatok	Kormányzat és MNB	Háztartások
Áruk	KSH		
Szolgáltatások	KSH		
Munkavállalói jövedelmek	KSH		
Befektetések jövedelmei	MNB		
Egyéb elsődleges jövedelmek	KSH		
Másodlagos jövedelmek	KSH/MNB	KSH	KSH
Nem-termelt, nem-pénzügyi javak	MNB		

¹ a fizetési mérleg korábbi összeállítása nagyrészt a pénzáttalások jogcímezésén alapuló hitelintézeti jelentésekre támaszkodott.

Tőketranszferek	KSH/MNB
EU – transzferek a teljes fizetési mérlegben	KSH
Közvetlentőke-befektetés-részesedés	MNB
Közvetlentőke-befektetés-egyéb tőke	MNB
Portfólióbefektetések	MNB
Pénzügyi derivatívák és munkavállalói részvényopciók	MNB
Egyéb befektetések	MNB
Tartalékeszközök	MNB

A statisztika összeállítása során a devizanemenként jelentett havi forgalmi (flow) adatok az MNB hivatalos napi deviza középárfolyamainak munkanapokkal súlyozott havi átlagán kerülnek forintra átszámításra és nemzetgazdasági szintű összegzésre. A halmozott, illetve negyedéves forgalmi adatok az egyedi havi adatok összeadásával számíthatók. Az ugyancsak devizanemenként jelentett állományi (stock) adatokat az MNB időszak végi hivatalos napi deviza középárfolyamain számítjuk át forintra és összegezzük. Az euróban publikált adatok a forintadatok havi átlagos (forgalmi statisztikák), illetve negyedév végi (állományi adatok) HUF/EUR árfolyamon történő átszámításával adódnak (az 1999 előtti statisztikákban az ecu azonos az euróval).

A közzétett fizetésimérleg-statisztika a módszertannal egyezően négy fő intézményi szektort különböztet meg:

- az MNB-t mint monetáris hatóságot,
- az egyéb monetáris intézményeket (bankok, szakosított hitelintézetek, szövetkezeti hitelintézetek és a pénzpiaci alapok),
- az államháztartást (központi kormányzat, a helyi önkormányzatok és a társadalombiztosítási alapok), valamint
- az egyéb szektorokat (a nem pénzügyi vállalatok, az egyéb pénzügyi közvetítők, a pénzügyi kiegészítő tevékenységet végzők, a háztartások és a háztartásokat segítő nonprofit intézmények, zártkörű pénzügyi közvetítők).

A publikációkban is ez a standard szektorbontás jelenik meg:

- A. Magyar Nemzeti Bank (S.121)
- B. Egyéb monetáris intézmények (S.12T)
 - B.1. Hitelintézetek (S.122)
 - B.2. Pénzpiaci alapok (S.123)
- C. Államháztartás (S.13)
- D. Egyéb szektorok (S.1P)
 - D.1. Egyéb pénzügyi intézmények (S.12M)
 - D.2. Nem pénzügyi intézmények, háztartások és háztartásokat segítő nonprofit intézmények (S.1V)

Magyarországon az MNB 2006. január óta állítja össze külön a speciális célú vállalatokkal (SCV-k) együtt és a speciális célú vállalatok nélkül a fizetési mérleget és a hozzá kapcsolódó állományi statisztikákat az SCV-adatok torzító hatásának kiküszöbölésére.

A **speciális célú vállalatok** (SCV-k) multinacionális vállalatcsoportokba tartozó leányvállalatok, amelyek tevékenységüket alapvetően külföldön folytatják, a hazai gazdasághoz való kapcsolódásuk elhanyagolható. Elsősorban pénzügyi

források vállalatcsoporton belüli közvetítésében érintettek, a rajtuk keresztül folyó pénzek irányát és nagyságát anyavállalataik szabályozzák. A befektetéseiknek nem a hazai közvetlentőke-befektetések a tényleges célpontjai: a különböző pénzügyi instrumentumokon megjelenő nettó befektetésük hosszabb periódust tekintve közel nulla. Ugyanakkor nagy összegeket mozgatnak rajtuk keresztül, így a tranzakcióik elszámolása különösen a pénzügyi mérleg bruttó szárait növeli meg, ezzel torzítva a nemzetgazdaság pénzügyi folyamatait leíró statisztikákat.

A rezidens vállalatokon belül a speciális célú vállalatok körének meghatározását az MNB a KSH-val közösen végzi. Az SCV-regiszter összeállításához ezen vállalatok legfőbb jellemzőit megragadó mutatókat használjuk fel:

- Mérlegükben a reáleszközök súlya elhanyagolható a pénzügyi eszközökhöz képest, s ez utóbbiakat alapvetően részesedések, tartósan adott kölcsönök és értékpapírok testesítik meg.
- Árbevételük döntően exportból származik és éves szinten nem haladja meg az 500 millió Ft-ot.
- Jellemzően alacsony a foglalkoztatott létszám (1-3 fő).
- Jellemzően nagy jegyzett tőkével (tőketartalékkal bírnak), amelyet azonnal kihiteleznek, vagy részesedést vásárolnak külföldön, vagy külföldi fiókvállalatot hoznak létre.
- Nincs magyar leányvállalatuk. Amennyiben azonban egy rezidens vállalatra és rezidens leányvállalatára együtt igazak az SCV-kritériumok, azaz hogy tevékenységük döntően a külföldhöz kapcsolódik, abban az esetben a két vállalatot együtt tekintjük SCV-nek.
- Anyagköltségük elhanyagolható.
- A vállalkozás neve utal az „off-shore jellegű” tevékenységre.

A nemzetközi módszertan szerint 2014-től elvárás, hogy (a közvetlentőke-befektetés adatokon belül) az egyes országok adják meg az SCV-kre vonatkozó adatokat is elkülönítve.

2012 szeptembere óta az MNB külön táblában publikálja a túlnyomórészt közvetlentőke-befektetések között megjelenő, a nemzetgazdaság külső finanszírozását közvetlenül nem érintő tőkemozgásokat, az úgynevezett átfolyó tőke tranzakciókat is (2008-ig visszamenően).

Átfolyó tőkének egy nemzetközi vállalatcsoporton belüli olyan tranzakciókat nevezünk, amelyek átáramlanak a gazdaságon anélkül, hogy hatással lennének rá, ugyanakkor tulajdonosi szerkezetük miatt speciális célúnak nem minősíthető vállalatok tranzakciói. Miközben a vállalatoknak egyébként van a magyar gazdasági teljesítmény szempontjából releváns tevékenysége, ezek az átfolyó tőke tranzakciók nem magyarországi fejlesztéseket, beruházásokat, egyéb tevékenységeket finanszíroznak torzítva a közvetlentőke-befektetések egyes összetevőiről készített statisztikákat.² Így a statisztikai adatokra gyakorolt hatásuk nagyon hasonló a speciális célú vállalatok hatásához, ugyanakkor a normál, nem-speciális célú vállalati körben fordulnak elő.

Átfolyó tőkeként kerül többek között kimutatásra, ha egy magyar vállalat külföldi befektetőtől kapott részvény és egyéb részesedés befektetését külföldi érdekeltség megszerzésére, létrehozására, tőkeemelésére fordítja, vagy a részvény és egyéb részesedés formájában a külföldi befektetőtől kapott forrásból hitelt helyez ki külföldre. Itt kerül kimutatásra a külföldi befektetőktől, egyéb vállalatcsoport tagoktól kapott hitelből történő külföldi részesedésszerzés, vagy a külföldi leányvállalathoz, külföldi vállalatcsoport taghoz történő hitelkihelyezés is. Nem tekintjük átfolyó tőkének a külföldi hiteltartozás/követelés átváltását tőkeemelésre, vagy tőkeemelésből külföldi hiteltartozás/követelés visszafizetését, külföldi vevő követelések szállítói tartozások rendezését, továbbá a külfölddel kapcsolatos eszközportfólió átrendezését (hitelkövetelés helyett részvénykövetelés).

A Magyar Nemzeti Bank már 1996-ban csatlakozott a Nemzetközi Valutaalap különleges adat-közzétételi szabványához (SDDS)³, s ennek keretében a fizetési mérlegre (és a szabványban előírt többi makrogazdasági statisztikai kategóriára) vonatkozóan metaadatokat, átfogó metodológiát és publikációs naptárat közöl.

² Ezzel megnövelik a külföldiek magyarországi befektetéseinek és a magyarok külföldi befektetéseinek értékét, vagy egy befektetési irányon belül a részvény és egyéb részesedés és az egyéb tőkemozgások értékét, vagy az egyéb tőkemozgásokon belül a követelés és tartozások szárait.

³ Az SDDS magyar oldala itt található: <http://dsbb.imf.org/Pages/SDDS/DQAFBase.aspx?ctycode=HUN&catcode=BOP00>

Hazai publikáció

A külfölddel kapcsolatos statisztikáit az MNB forintban és euróban teszi közzé az előre meghirdetett publikációs naptár szerint a sajtóban és az internetes honlapján keresztül. A publikációs naptár évente kétszer, júniusban és decemberben kerül frissítésre. Az MNB a fizetésimérleg-statisztikákat havonta és negyedévente publikálja.

A negyedéves statisztikák megjelenését megelőző időszakban az MNB közzéteszi az adott aktuális, még nem publikált negyedév havi fizetésimérleg-statisztikáit. A **havi adatközlés** célja, hogy a tárgyidőszakot követő lehető legrövidebb időn belül adjon tájékoztatást a felhasználók számára a külfölddel kapcsolatos reálgazdasági és finanszírozási folyamatok alakulásáról. A havi adatok csak a vonatkozó negyedéves adatok közzétételéig elérhetők a honlapon, belőlük idősort nem tesz közzé az MNB, az adat-felülvizsgálatok során azokat nem módosítja.

A **negyedéves adatok** publikálásával egyidejűleg - a tárgynegyedévet követő 85. napon - kerül sor a tárgyidőszakot megelőző időszakok revideálására. Mivel a fizetésimérleg-statisztikához az MNB a KSH adatgyűjtéseiből átvész adatokat, a revíziós politika függ a különböző adatforrások revíziós ciklusától. Márciusban és szeptemberben hosszabb a revíziós időszak (3 év), júniusban és decemberben azonban csak a „nyitott év” adataira vonatkozik. A fizetésimérleg-statisztika revíziós politikájára nézve mindez azt jelenti, hogy egy normál revíziós ciklust tekintve a fizetési mérleg adatai gyakorlatilag a tárgyévet követő 11 negyedév elteltével tekinthetők véglegesnek.

Éves fizetésimérleg-adatot először a tárgyévet követő kilencedik hónapban közöl az MNB, amely már tartalmazza a vállalati kérdőívek alapján elkészült részletes, ágazati és országbontást is tartalmazó előzetes működőtőke - statisztikákat, valamint az éves kérdőívekből származó eredményadatok alapján előzetes adatot az újrabefektetett jövedelmekre vonatkozóan.

Az éves adatok először a tárgyévet követő 15. hónapban kerülnek revideálásra, a végleges fizetésimérleg-adatok pedig a tárgyévet követő 33. hónapban kerülnek közzétételre.

A fizetési mérleg és a külfölddel szembeni befektetési pozíció fő részei és instrumentumai

A *fizetésimérleg-statisztika* és a hozzá kapcsolódó *külfölddel szembeni befektetési pozíció* állományi statisztika alkotja egy adott gazdaság külfölddel kapcsolatos tranzakcióinak és pozícióinak koherens módon összeállított elszámolását. Tulajdonképpen megfelel a nemzeti számlák rendszerében a külföld szektor számlájának azzal a különbséggel, hogy míg a fizetésimérleg-statisztikák a rezidens (belföldi) gazdasági szektorok külföldiekkel szembeni tranzakcióit, követeleseit és kötelezettségeit mutatja be, addig a külföld számla a nem rezidensek perspektívájából számolja el azokat.

Az 2. ábrán bemutatjuk a Nemzeti számlák rendszerét. Ebben beszíneztük azokat a számlákat, amelyek megfelelője megtalálható a fizetési mérleg és a hozzá kapcsolódó állományi statisztikában is, és az egyes számláknál vastagított betűvel jeleztük a számla egyenlegező tételét.

2. ábra

A makrogazdasági statisztikák részeként a fizetésimérleg-statisztikákat is tartalmazó nemzeti számlák rendszerének legfontosabb számlái és egyenlegező tételei

Tranzakciók/Fizetési mérleg				
	Aru-és szolgáltatás számla X-M			
	Termelési számla Hozzáadott érték/GDP			
	Jövedelem keletkezési számla Működési eredmény			
	Elsődleges jövedelmek elosztása számla Nemzeti jövedelem GNI			
	Másodlagos jövedelmek elosztása Rendelkezésre álló jövedelem DI			
	Jövedelmek felhasználása Megtakarítás S			
	Felhalmozási számlák			
	Tőkeszámla Nettó finanszírozási képesség/igény NL			
	Nyitó mérleg	Átértékelődés számla	Egyéb volumen változás számla	Záró mérleg
Reáleszközök				
Pénzügyi instrumentumok	Nettó vagyon Nwo	dNW ₁	dNW ₂	Nettó vagyon NWC
	Pénzügyi számla Nettó finanszírozási képesség/igény NL			
	Állományok	Tranzakciók	Átértékelődések	Egyéb volumenváltozások
				Állományok

ahol színezéssel jelöltük a fizetési mérleghez és a hozzá kapcsolódó állományi statisztikához (tartozó részeket, illetve vastagítva jeleztük az egyenlegező mutató nevét.

GDP = bruttó hazai termék

S = megtakarítás

NL = nettó hitelnyújtás

NWO = nettó vagyon az időszak elején

NWC = nettó vagyon az időszak végén

dNW1= átértékelődésből származó nettó vagyonváltozás

dNW2= egyéb volumenváltozásból származó nettó vagyonváltozás

A nemzeti számla aggregátumok és a fizetési mérleg összefüggései

A nemzeti számlák termelés számláján a források és felhasználások egyensúlyban vannak. Ez a bruttó kibocsátás és az import, illetve a fogyasztás, termelő felhasználás és felhalmozás közötti egyensúlyt jelenti. A bruttó hazai termék (GDP) a gazdasági teljesítmény egyik legjellemzőbb, széles körben használt mérőszáma, amelyet egyfelől a bruttó kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbözeteként határoznak meg. Ugyanakkor olyan teljesítmény mérő-

szám, amely egyben jövedelmi kategória is, mivel a mért produktummal azonos jövedelemtömeget fejez ki. A GDP nem tartalmazza az országok közötti jövedelem-átutalásokat, egy adott ország rezidensei által előállított jövedelmet méri, és nem azt, hogy hol kapják meg a jövedelmet. Amennyiben a GDP értékét korrigáljuk az elsődleges jövedelmek egyenlegével (BPI), akkor megkapjuk a bruttó nemzeti jövedelmet (GNI).

Ha a külfölddel kapcsolatos tranzakciókat vesszük számba, azaz az áruk és szolgáltatások nettó exportjához hozzáadjuk a nem rezidensekhez tartozó elsődleges jövedelmeket, valamint a nettó külföldi folyó transzfereket, eljutunk a folyó fizetési mérleg egyenlegéhez (CAB).

A nemzeti számla aggregátumok és a fizetési mérleg összefüggései

Forrás	=	Felhasználás	(1a)
GO + M	=	C + G + I + X + IC	(1b)
GDP		GO - IC	(2a)
	=	C + G + I + (X - M)	(2b)
GNI	=	GDP + BPI	(3)
GNDI	=	GDP + BPI + BSI	(4a)
		C + G + I + (X - M) + BPI + BSI	(4b)
		C + G + I + CAB	(4c)
CAB	=	(X - M) + BPI + BSI	(5a)
		GNDI - (C + G + I) = GNDI - A	(5b)
S	=	GNDI - C - G	(6a)
		I + CAB	(6b)
CAB	=	S - I	(7a)
		(SH - IH) + (SE - IE) + (SG - IG)	(7b)
KAB	=	NKT - NPNNA	(8)
CAB + KAB	=	S - I + NKT - NPNNA = NFI	(9)

Ahol

GO = bruttó kibocsátás

IC = termelő felhasználás

C = magánfogyasztás (háztartások fogyasztási kiadásai)

CAB = folyó fizetési mérleg egyenlege

G = államháztartás fogyasztási kiadásai

GDP = bruttó hazai termék

GNI = bruttó nemzeti jövedelem

A = belföldi felhasználás

GNDI = bruttó nemzeti rendelkezésre álló jövedelem

I = bruttó hazai (nem pénzügyi) beruházás

M = áruk és szolgáltatások importja

BSI = másodlagos jövedelmek egyenlege

NFI = nettó külföldi (pénzügyi) beruházás (nettó hitelnyújtás külföld felé)

NKT = nettó tőketranszfer külföldről

NPNN = nem termelt, nem pénzügyi eszközök nettó felhalmozása

KAB = tőkemérleg egyenlege

BPI = elsődleges jövedelmek egyenlege

S = bruttó megtakarítás

X = áruk és szolgáltatások exportja

(SH-IH) = háztartások nettó pénzügyi megtakarítása

(SE-IE) = vállalatok nettó pénzügyi megtakarítása

(SG-IG) = az államháztartás nettó pénzügyi megtakarítása

A folyó fizetési mérleg egyenlege az ország külfölddel szembeni megtakarítói pozícióját tükrözi (7a), azt, hogy a bruttó megtakarítások és beruházások egymáshoz viszonyított értéke külföldi forrásbevonást (folyó fizetési mérleg deficit) vagy ellenkezőleg, forráskihelyezést (folyó fizetési mérleg többlet) eredményez-e.

A rendelkezésre álló jövedelemből belföldön fel nem használt rész automatikusan külföldi kihelyezésként, illetve a rendelkezésre álló jövedelmet meghaladó belföldi felhasználás külföldi forrásbevonásként jelenik meg a fizetési mérlegben (5b). Ahhoz, hogy összességében meg tudjuk mondani, hogy az ország az adott időszakban a külfölddel szemben nettó hitelnyújtó vagy hitelfelvevő pozícióban volt-e, a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes egyenlegére van szükség (9). A szektoronkénti nettó pénzügyi pozíciók és a folyó fizetési mérleg egyenlegének összefüggését mutatja a (7b) egyenlet.

Az alábbiakban az egyes instrumentumok kerülnek bemutatásra az alkalmazott statisztikai gyakorlatnak megfelelően. A pénzügyi mérleg tételei esetében a tranzakciós és állományi megállapításokat együtt, az adott instrumentumon belül tárgyaljuk. Minden tétel esetében standard szempontokat követünk a leírásnál: rövid ismertetés az adott instrumentumról, a felhasznált adatforrás(ok)ról, az esetlegesen alkalmazott becslés(ek)ről. Ismertetjük az instrumentum módszertani specialitásait, az alkalmazott revíziós politikát, valamint, hogy a standard publikációkban hogyan jelenik meg az instrumentum.

Folyó fizetési mérleg

I. Folyó fizetési mérleg (1.A.+1.B.+1.C.)

1.A. Áruk és szolgáltatások

1.B. Elsődleges jövedelmek

1.C. Másodlagos jövedelmek

A fizetési mérleg részeként a folyó fizetési mérleg a reálgazdasági tranzakciókat (az áruforgalomhoz és a szolgáltatásokhoz kapcsolódó ügyleteket), a munkavégzésből származó jövedelmeket, a befektetésekhez kapcsolódó – részese-déshez kötődő és kamat – és egyéb elsődleges jövedelmeket, valamint a másodlagos jövedelmeket veszi számba. Minden instrumentum megjelenik bevétel, kiadás, egyenleg bontásban.

1.A. Áruk és szolgáltatások

1.A.a. Áruk

1.A.b. Szolgáltatások összesen

Áruk

Az 1.A.a árukon belül a nemzetközi módszertannak megfelelően külön mutatjuk be az általános termékforgalmat, a közvetítő kereskedelmet és a nem monetáris aranyat. Az általános termékforgalom az áru export és import mellett magában foglalja a nem rezidens szállítóeszközök által a statisztikát összeállító országban igénybe vett üzemanyagot és egyéb ellátmányt (illetve a rezidens szállítóeszközök által külföldön igénybe vett hasonló tartalmú árukat) is. A közvetítő kereskedelem esetében a beszerzések negatív exportként jelennek meg.

A fizetési mérleg áruk sorának elsődleges forrása a KSH által összeállított külkereskedelmi statisztika.

A külkereskedelmi és a fizetésimérleg-statisztika (illetve nemzeti számlák szerinti külkereskedelem) közötti módszertani eltérések miatt azonban a fizetési mérleg (és a nemzeti számlák) részére átadott külkereskedelmi adatokon a KSH az alábbi módosításokat végzi el:

- A fizetési mérlegben az áruforgalmi adatoknak az exportáló ország határán vett értéken (f.o.b. paritáson) kell szerepelniük, ezért a fizetési mérlegben a külkereskedelmi statisztika által Magyarország határán vett értéken (c.i.f. paritású) elszámolt import adatát annak f.o.b. paritású értékével kell helyettesíteni.
- A külkereskedelmi adatgyűjtés sajátosságai következtében a Magyarországon létrehozott áfa-regisztrációkhoz kapcsolódó áruforgalom az esetek nagy többségében olyan hozzáadott értéket tartalmaz, amely nem a rezidens gazdasághoz tartozik, ezért a fizetési mérlegből – és a nemzeti számlákból – ezt a hozzáadott értéket egy becsült korrekció keretében el kell távolítani. Ezzel párhuzamosan a külkereskedelmi adatok nem tartalmazzák a rezidens vállalatok által külföldön létrehozott áfa-regisztrációkon keresztül elszámolt hozzáadott értéket, amely a rezidens gazdasághoz tartozik, így a fizetési mérleghez – és a nemzeti számlákhoz - ezt egy becsült korrekcióval hozzá kell adni.
- A külkereskedelmi termékforgalomban bruttó módon jelenik meg a tértáruk forgalma, amely a fizetési mérleg módszertana szerint stornó tétel, ezért ezzel kapcsolatban szintén korrekcióra kerül sor a KSH-tól kapott áruforgalmi adatokon. A statisztika tértáruként kezeli azokat a termékeket, amelyek a határátlépést követően változatlan állapotban visszakerülnek az eladóhoz, a vevő nem tart rájuk igényt (nem azonos így ez a kör például a különböző termékiállításokra kiszállított, majd visszavitt árukra, amelyek esetében eleve nem történt adásvétel). A tértáruval kapcsolatos korrekció az áruforgalmi egyenleget nem érinti (exportból import stornó, importból pedig export stornó lesz).
- A KSH-tól kapott külkereskedelmi adatok tartalmazzák a bér munka forgalmat, amely a szolgáltatások között kerül elszámolásra. A külkereskedelmi forgalomnak ezt a részét ezért áthelyezzük a szolgáltatások közé.

A fizetési mérleg áruforgalom bizonyos tételei nem szerepelnek a külkereskedelmi termékforgalomban. Ezekre a forgalmakra a negyedéves szolgáltatás kérdőívek alapján szintén a KSH-tól vesszük át az adatokat, s egészítjük ki velük a jelentett áruforgalmi adatokat. Ezek közül jelentős a közvetítő kereskedelem tétele, de ide tartozik még a járművek üzemanyagtartályában lévő ún. bunker üzemanyag is.

Az áruk között elszámolt pénzügyi lízing a lízingelt áru piaci értékén az áruforgalom általános elszámolási elveinek megfelelően kerül számbavételre. A pénzügyi lízinghez kapcsolódóan finanszírozó tételként az egyéb befektetések között hitelköveteléseket vagy -tartozásokat számolunk el.

Az új módszertannak megfelelően a KSH-tól kapott külkereskedelmi adatok tartalmazzák még a drogkereskedelem és a csempészáruk becsült forgalmát, illetve a magánforgalomban behozott nagy értékű javakat, amely az utazás helyett az áruk között kerül elszámolásra.

Az áruk esetében márciusban revideálja a KSH az előző év 1–12. hónapját, szeptemberben az előző év 1–12. hónapját és a tárgyév 1–6. hónapját. Ezeket a revíziókat az MNB saját márciusi és szeptemberi publikációjában figyelembe veszi.

Szolgáltatások

1.A.b. Szolgáltatások

- 1.A.b.1. Mások tulajdonában lévő fizikai inputokon végzett feldolgozási szolgáltatások
- 1.A.b.2. Máshová nem sorolt karbantartási és javítási szolgáltatások
- 1.A.b.3. Szállítás
- 1.A.b.4. Utazás
- 1.A.b.5. Építés-szerelési szolgáltatások
- 1.A.b.6. Biztosítási és nyugdíjszolgáltatások
- 1.A.b.7. Pénzügyi szolgáltatások
 - 1.A.b.7.1 Külön felszámított és más pénzügyi szolgáltatások
 - 1.A.b.7.2 A pénzügyi közvetítési szolgáltatások közvetetten mért díja (FISIM)
- 1.A.b.8. Szellemi termék használatának máshová nem sorolt díja
- 1.A.b.9. Távközlési, számítástechnikai és informatikai szolgáltatások
- 1.A.b.10. Egyéb üzleti szolgáltatások
- 1.A.b.11. Személyes, kulturális és szórakoztatással kapcsolatos szolgáltatások
- 1.A.b.12. Kormányzati áruk és szolgáltatások

A szolgáltatások az áruktól elsősorban termelésük (megelőzi egy megállapodás) és nemzetközi kereskedelmük (egyidejűleg történik a termeléssel) jellemzőiben térnek el.

Az adatátvétel ebben az esetben is a KSH-tól történik. Az utazás adatok fő forrása a KSH által végzett határfelmérés, melynek során a külföldről hazatérő magyarokat és a hazautazó külföldieket kérdezik meg az utazások finanszírozása során felmerült kiadásokról. Ez kiegészül egy regressziós becsléssel a schengeni határookra. A többi szolgáltatásadat fő forrása egyrészt a külkereskedelmi szolgáltatásokat nyújtó, illetve igénybe vevő vállalkozások által kitöltött kérdőívek, másrészt adminisztratív források (pl. a kormányzati és a biztosítási szolgáltatások esetében).

Az utazás a korábbi idegenforgalom elnevezés helyére lépett, mivel ez a fordítás jobban tükrözi az instrumentum angol megfelelőjét (travel), azonban tartalmi változás nem történt a kategóriában. Az utazás adatoknál egy adott időszakra vonatkozóan egyszeri kérdőíves adatfelvétel történik, míg a szolgáltatás-külkereskedelemre vonatkozóan márciusban és szeptemberben revideálódhatnak visszamenőlegesen az adatok. Az MNB márciusi és szeptemberi publikációjában ezeket figyelembe veszi.

A külkereskedelmi termékforgalomban beérkező bémunka a szolgáltatások között kerül elszámolásra (lásd Mások tulajdonában lévő fizikai inputokon végzett feldolgozási szolgáltatások). Az új módszertannak megfelelően a szolgáltatások között kerülnek elszámolásra a javítások is, amelyek ezt megelőzően is a szolgáltatás adatok között érkeztek a KSH-tól, de a BPM5 keretében még átsorolásra kerültek az áruk közé.

A szállítmányozási szolgáltatások gyűjtött adatain az áruforgalom f.o.b./f.o.b. paritása következtében még egy plusz korrekciós tétel is szükséges, hiszen a gyűjtött adatokban csak az explicit módon megjelenő szállítmányozási díjak találhatók, azonban az áruforgalom kötött paritása következtében még implicit módon megjelenő szállítmányozási díjakkal is számolnunk kell. A pénzügyi mérlegben elszámolandó finanszírozási tétel egyenlegét az áruforgalom és a hozzá kapcsolódó szállítmányozási szolgáltatások esetében ugyanis a ténylegesen számlázott értékek összege, azaz a szerződéses paritás határozza meg. A szerződéses paritás és a f.o.b. paritás különbözetében pedig megjelennek olyan szállítmányozási tételek, amelyek rezidensek és nem rezidensek közötti tranzakcióként számolandók el. A KSH ezen korrekciós tételekre becslést készít, és a szállítmányozási szolgáltatások között adja át a fizetési mérleg részére.

A korábban nem-termelt, nem pénzügyi javak között megjelenő, K+F eredményeképpen előálló szabadalmak és ipari folyamatok forgalma, számítástechnikai szoftverek és alkalmazások eredeti példányainak és tulajdonjogának adásvé-

tele, valamint audiovizuális termékekhez kapcsolódó tulajdonjogok adásvétele az új módszertannak megfelelően a szolgáltatások között kerül elszámolásra.

Hasonlóképpen új elemként kerül a pénzügyi szolgáltatások közé az eredményszemléletű kamatbevételekben és – kiadásokban impliciten megjelenő szolgáltatáselem (FISIM), amelynek az eladója a hitelintézeti szektor, vevői a hitelintézeteken kívüli szektorok. Az adatszolgáltatók által jelentett kamatok ennek megfelelően tartalmazzák a FISIM hatását. A számítás nemzetgazdasági szinten történik, a jelentett adatok ország-, szektor- és devizabontását figyelembe véve.

A biztosítási szolgáltatások elszámolásakor csak a biztosítási díjba foglalt szolgáltatás, s nem a teljes biztosítási díj kerül elszámolásra a szolgáltatások között (a fennmaradó rész a másodlagos jövedelmek közé kerül).

A szolgáltatásadatok mindezekén kívül tartalmazzák a becsült prostitúciós „szolgáltatások” adatait is.

A magánforgalomban behozott nagy értékű javak az utazás helyett az új módszertan alapján az áruk között kerülnek elszámolásra.

Elsődleges jövedelmek

1.B. Elsődleges jövedelmek

1.B.1. Munkavállalói jövedelmek

1.B.2. Befektetések jövedelmei

1.B.3. Egyéb elsődleges jövedelmek

Az elsődleges jövedelmeken belül megkülönböztetjük a munkából származó jövedelmeket (munkavállalói jövedelmek), a befektetések jövedelmeit (közvetlentőke-befektetésekhez, portfólióbefektetésekhez, egyéb befektetésekhez, valamint a tartalékeszközökhöz kapcsolódó jövedelmeket), illetve az egyéb elsődleges jövedelmeket. A jövedelmeket 2004 óta eredményszemléletben számoljuk el a fizetésimérleg-statisztikákban, míg korábban ez pénzforgalmi szemléletben történt.

Munkavállalói jövedelmek

Itt, az 1.B.1 soron kell elszámolni a rezidensek munkavállalóként kapott, illetve nem rezidens munkavállalók számára fizetett bruttó jövedelmeket.

A munkából származó jövedelmekre vonatkozóan 2008-tól a KSH adminisztratív források (személyi jövedelemadó, stb.) alapján készített becslését használja fel az MNB. Ez lényegesen magasabb, mint a korábbi években a pénzforgalmi adatok alapján számított értékek (melyekben csak az adózás utáni nettó jövedelem jelenhetett meg).

Az egy évnél rövidebb ideig alkalmazottak díjazására vonatkozó adatok 3 évre visszamenőleg revideálódhatnak, azaz az adat a tárgyévet követő 11. negyedévben lesz végleges.

Befektetések jövedelmei

1.B.2. Befektetések jövedelmei

1.B.2.1. Közvetlentőke-befektetések jövedelmei

1.B.2.2. Portfólióbefektetések jövedelmei

1.B.2.3. Egyéb befektetések jövedelmei

1.B.2.4. Tartalékeszközök jövedelmei

A befektetések jövedelmei között tartjuk számon a közvetlentőke-befektetések jövedelmeit, a portfólióbefektetések jövedelmeit, az egyéb befektetések jövedelmeit, valamint a korábbiakban az előző sorokban megjelenő tartalékeszközök jövedelmeit.

Közvetlentőke-befektetésekhez kapcsolódó jövedelmek

1.B.2.1. Közvetlentőke-befektetések jövedelmei

1.B.2.1.1. Részesedések jövedelmei

1.B.2.1.1.1. Osztalék és kvázi vállalatokból történő jövedelemkivonás

1.B.2.1.1.2. Újrabefektetett jövedelem

1.B.2.1.2. Adósság típusú instrumentumok jövedelmei

A közvetlentőke-befektetések jövedelmei tartalmaznak minden olyan jövedelmet, amelyek rezidensek és nem rezidensek közötti közvetlentőke-befektetési viszony eredményeként származó állományból keletkeznek. (A közvetlentőke-befektetési viszonyt az új módszertan pontosította, sor került a befektetési láncolat meghatározásában az iránymutatás – 50% feletti – és a befolyás – 10-50% – szerepének tisztázására, valamint a társvállalatokkal való viszony – 10% alatti – szabályozására. A tulajdonosi részesedés helyett a szavazati jogban való részesedés vált a kapcsolat kritériumává. A keretrendszer kiterjed az egy végső befektető ellenőrzése alatt lévő, de akár más láncolatokon lévő vállalatok közötti kapcsolatokra, a vállalatcsoportra, amely összes vállalata között közvetlentőke-befektetési viszony áll fenn. Az új módszertanban sokkal nagyobb hangsúly került a társvállalatokkal kapcsolatos tranzakciók és pozíciók elszámolására.) A közvetlentőke-befektetések jövedelmein belül 2013-tól a 10% alatti szavazati joggal bíró társvállalatokra is elszámolunk osztalékot, míg újrabefektetett jövedelmet csak a 10%-ot elérő szavazati jog után kell elszámolni.

A közvetlentőke-befektetések jövedelmei a részesedések jövedelméből, valamint az adósság típusú instrumentumokhoz kapcsolódó kamatjövedelmekből állnak. A részvény- és egyéb részesedés jövedelmeinek meghatározásához a vállalati jövedelmek mérésében két megközelítés ismeretes: a jövedelem elszámolása minden eredményelemet – így pl. az árfolyamnyereséget, illetve – veszteséget, a követelés leíráshoz kapcsolódó veszteséget is – magában foglaló (all inclusive concept), illetve csak az ezek nélküli, normál üzletmenethez kapcsolódó vállalati eredményt figyelembe vevő (current operating performance concept – COPC). 2008-ig a fizetésimérleg-statisztika a minden eredményelemet tartalmazó jövedelemelszámolást alkalmazta. A 2008-tól bevezetett, részletesebb információkat begyűjtő vállalati kérdőívek révén vált lehetségessé a normál üzletmenethez szorosan nem kapcsolódó jövedelemelemek kiszűrése. A megtisztított jövedelmet korrigált adózott eredménynek nevezzük.

A részesedések jövedelme tartalmazza az osztalékot és a fiókvállalatokból kivont jövedelmet, illetve az újrabefektetett jövedelmet.

Osztalék és a fiókvállalatokból kivont jövedelem

Az osztalék a befektetések tulajdonosának járó felosztott jövedelem. A fiókvállalatoktól kivont forrásról, ha feltételezhető, hogy osztalék jellegű, akkor az adatszolgáltató ekként jelenti le és így osztalékként számoljuk el.

Ugyanakkor a kivételes(en nagy) kifizetéseket, nem osztalékként, hanem tőkekivonásként kell megjeleníteni (**kiugró osztalék** - superdividend). Kiugró osztaléknak tekintjük a vállalat eredménytartalékából fizetett osztalékát, illetve a korrigált adózott eredményénél nagyobb osztalékot.

Az osztalékot abban az időszakban kell elszámolni, amikor a tulajdonosok az osztalék megszavazásáról döntenek. A 2008-tól bevezetett adatgyűjtési rendszer tette lehetővé, hogy a havi és negyedéves kérdőívek alapján a megszavazás időpontjában kerüljön sor az osztalék elszámolásra.

A publikációs táblákban az *osztalék és fiókvállalatokból kivont jövedelem* soron a bevételen a rezidens befektetők külföldről kapott osztaléka, míg a kiadáson a külföldi befektetőknek járó osztalék látható.

Az osztalékra a havi és a negyedéves kérdőívekből, illetve a csak éves jelentők esetén az éves adatszolgáltatásokból származik, amelyet a TÁSA adatok alapján teljeskörűsítünk.

Újrabefektetett jövedelem

Az újrabefektetett jövedelem a részvény és egyéb tulajdonosi részesedés után a tulajdonosoknak járó, felosztott jövedelemen (osztalékon) felüli jövedelemrész, az adott időszakban keletkezett pozitív vagy negatív adózott eredmény és az adott időszakban megszavazott osztalék különbsége.

Az eredményszámla elszámolás következtében a részesedéshez kapcsolódó jövedelem értéke kizárólag az adott évben megtermelt jövedelemtől függ – lehet negatív is, ha a vállalat veszteséges volt –, tehát független a tulajdonosok osztalékfizetés mértékére vonatkozó döntésétől. Az adott időszakban keletkezett pozitív vagy negatív korrigált adózott eredmény és az adott időszakban megszavazott osztalék különbsége az újrabefektetett jövedelem. Az elszámolás technikájából következik, hogy a jövedelemmérleg egyenlegét nem befolyásolja a jövedelem felosztásáról hozott döntés, mivel ellenkező előjellel jelenik meg ugyanaz az összeg osztalékként és újrabefektetett jövedelemként.

A negyedéves adat megértésében sokszor problémát okoz az **újrabefektetett jövedelem** szintjének **éven belüli megoszlása**. Az újrabefektetett jövedelem havi/negyedéves értéke megegyezik az egy hónapra/negyedévre jutó részvényjövedelemnek és az abban a hónapban/negyedévben megszavazott osztaléknak a különbségével. A részvénybefektetések jövedelme (ami megegyezik a korrigált adózott eredménnyel) forrását tekintve éves adat, aminek éven belüli megoszlását azt feltételezve határozzuk meg, hogy a jövedelem nagyjából egyenletesen keletkezik: a külföldiek magyarországi befektetéseinek jövedelménél a GDP szezonális megoszlását használjuk fel az elosztáshoz, a rezidensek külföldi befektetéseinél pedig egyenletesen osztjuk szét az éves jövedelmet negyedéves, illetve havi adattá. Ez utóbbi azt jelenti, hogy egy hónapra/negyedévre az éves adat tizenketted/negyed része jut. Ugyanakkor az osztalékokat akkor kell elszámolni, amikor megszavazzák. Mivel a vállalatok többsége normál üzleti éves, a közgyűlések és az osztalékmegszavazások főképp április-májusban történnek meg, ezért a **második negyedévre esik az éves osztalék-mennyiség döntő része**. Emiatt negyedéves bontásban a második negyedévben mindig negatív az újrabefektetett jövedelem. Azonban ez a negatív negyedéves újrabefektetett jövedelem kizárólag technikai okok miatt negatív, és nincsen semmi „negatív” közgazdasági tartalma. Nem jelent mást, mint hogy „természetesen” nagyobb a második negyedévre jutó osztalék, mint a negyedévre jutó részvényjövedelem.

A módszertan szerint újrabefektetett jövedelmet csak a közvetlen befektetőnek járó 10%-nál nagyobb szavazati erő után kell elszámolni, így nem számolunk el sem a kereszttulajdonlás, sem a társvállalatok esetén.

Az újrabefektetett jövedelem elszámolásnak ugyanakkor tartalmaznia kell a tulajdonosi láncon végig haladva a közvetett tulajdon után „járó” újrabefektetett jövedelmet is. A közvetett tulajdon után „járó” újrabefektetett jövedelem elszámolásának megvalósításához első lépésként a külföldi tulajdonban lévő anyavállalatokra a külföldi leányvállalatoktól jutó jövedelmet számoljuk el.

A közvetett tulajdonlás után járó jövedelem a külföldi leányvállalat kifizetett osztalékkal (osztalékelőleggel) csökkentett megtermelt jövedelméből a külföldi anyavállalatra jutó rész. (A megtermelt jövedelmet azért a kifizetett osztalékkal (osztalékelőleggel) kell csökkenteni, mert csak a ténylegesen kifizetett osztalék (osztalékelőleg) jelenik meg az anyavállalatnál jövedelemként.) A fenti módon meghatározott jövedelmet a közvetlentőke-befektetések jövedelme, részvény és egyéb jövedelem, újrabefektetett jövedelem soron kiadási oldalon számoljuk el.

Az újrabefektetett jövedelem adózott eredmény ún. COPC (current operating performance concept) korrekció komponensére az éves vállalati beszámoló alapján készülő éves adatszolgáltatásokról lesz adat a tárgyévet követő szeptember végére, amelyet a társasági adóbevallások alapján teljeskörűsítünk.

A tárgyévet követő év szeptember végéig a részesedések jövedelmének ezen komponense becsült adat.

Az adósság típusú eszközökhöz kapcsolódó kamatjövedelmek

A közvetlentőke-befektetésen belül a tulajdonosi részesedésen kívüli egyéb követeléseken és tartozásokon keletkező kamat típusú jövedelmek az eredményszámla elszámolásnak megfelelően folyamatos jövedelemáramlásként jelennek meg a folyó fizetési mérlegben. Az adott időszakra elszámolt, de még ki nem fizetett kamatok a megfelelő

instrumentumkövetelés vagy -tartozás során ezzel párhuzamosan állománynövekedésként kerülnek elszámolásra. A kamatfizetés (pénzügyi rendezés) időpontjában az adott pénzügyi eszközön pedig állománycsökkentő tranzakciót mutat ki a statisztika a pénzügyi mérlegben.

Az egyéb jövedelmek tartalmazzák a hitelekre, a hitelviszonyt megtestesítő értékpapír-követelésekre és tartozásokra elhatárolt kamatokat, továbbá az elszámolási, cash-pool számlákra kapott és fizetett kamatokat. A bevételek mindig a követelésekhez kapcsolódó, míg a kiadások a tartozáshoz kapcsolódó kamatokat mutatják.

A jövedelmeket az alapján is megbontjuk, hogy a kamat alapjául szolgáló követelés vagy tartozás az állományi statisztikákban melyik irányú befektetésen (Magyarországon vagy külföldön) került elszámolásra.

Ugyanakkor a pénzügyi közvetítők közötti adósság típusú jövedelem nem része a közvetlentőke-befektetések jövedelmének, azokat a portfólió, vagy az egyéb befektetések jövedelmei között kell elszámolni.

A kamatjövedelmeket a havi és a negyedéves adatszolgáltatások alapján számoljuk el.

A portfólióbefektetések jövedelmei

1.B.2.2. Portfólióbefektetések jövedelmei

1.B.2.2.1. Részvények és befektetési jegyek jövedelmei

1.B.2.2.1.1. Részvények

1.B.2.2.1.2. Befektetési jegyek

1.B.2.2.1.2.1. Osztalékok

1.B.2.2.1.2.2. Újrabefektetett jövedelem

1.B.2.2.2. Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok

1.B.2.2.2.1. Egy évnél nem hosszabb lejáratú

1.B.2.2.2.2. Éven túli lejáratú

A portfólióbefektetések jövedelmei között a 10 % alatti tulajdoni hányaddal rendelkező vállalatcsoporton kívüli tőzsdai és tőzsdén kívüli részvények pénzügyileg rendezett osztalékát, a befektetési jegyek osztalékát és újrabefektetett jövedelmét, továbbá az eredeti lejáratuk szerint egy évnél nem hosszabb és éven túli hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok eredményszemléletű kamatjövedelmeit mutatjuk ki rezidens szektoronkénti bontásban.

Bevételi oldalon a rezidensek tulajdonában lévő külföldi értékpapírok, kiadási oldalon pedig a külföldiek tulajdonában lévő magyar értékpapírok jövedelmeit számoljuk el.

A portfólióbefektetések jövedelmeit – a váltók kivételével - az értékpapír-statisztikából vesszük át. A váltók megfigyelése a fizetésimérleg-adatgyűjtésekből, közvetlen vállalati kérdőívek segítségével történik.

A 10% alatti tulajdonosi részesedést megtestesítő részvények jövedelmeinek elszámolására az osztalék kifizetésének időpontjában kerül sor, újrabefektetett jövedelmeket itt nem számolunk el.

A pénzügyi- és egyéb befektetési alapok befektetési jegyeinek időarányos jövedelmeit újrabefektetett jövedelemként mutatjuk ki. Az osztalék kifizetésekor az újrabefektetett jövedelmet az osztalék összegével csökkentjük.

Az egy évnél nem hosszabb eredeti lejáratú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok kamatai között a korábban pénzügyi eszközök között kimutatott kincstárjegyek, rövid kötvények, stb., míg az éven túli papírok jövedelmei között a korábbi kötvény sorokon elszámolt eredményszemléletű kamatok jelennek meg.

Az egyéb befektetések jövedelmei

1.B.2.3. Egyéb befektetések jövedelmei

1.B.2.3.1. Kvázi vállalatokból történő jövedelemkivonás

1.B.2.3.2. Kamat

1.B.2.3.3. Biztosítások, nyugdíjrendszerek és szabványosított garanciák biztosítottainak tulajdonosi jövedelmei

Az egyéb befektetések jövedelmeinek döntő részét a nem értékpapírban megtestesülő követelésekre járó kamatbevételek, és a tartozásokra fizetendő kamatkiadások teszik ki. Ilyen kamatozó instrumentumok a különféle hitelek, betétek, folyószámlák.

Itt mutatjuk a 10 % alatti, nem értékpapírban megtestesülő, vállalatcsoporton kívüli befektetések jövedelmeit, továbbá a biztosítottak, nyugdíj- és szabványosítottgarancia-rendszerekben résztvevők tulajdonosi jövedelmeit is.

Az eredményszámlázatú kamatokat a pénzügyi közvetítési szolgáltatások közvetetten mért díja (angol rövidítéssel FISIM) nélkül mutatjuk ki, de külön táblában rezidens szektoronkénti bontásban bemutatjuk ennek összegét, valamint a teljes eredményszámlázatú kamatot is.

Az adatok forrását az érintett gazdasági szereplők havi és negyedéves jelentései szolgáltatják.

A háztartások jövedelembevételei és -kiadásai az egyes jegybankok és a BIS által rendelkezésünkre bocsátott adatok alapján, valamint a magyar magánszemélyek éves kamatjövedelmeiről információt szolgáltató országok által a NAV részére a 2003/48/EK tanácsi irányelv alapján átadott adatok felhasználásával készülnek.

A tartalékeszközök jövedelmei

1.B.2.4. A Tartalékeszközök jövedelmei valamennyi jegybanki tartalékeszköz eredményszámlázatú kamatbevételét mutatja.

A tartalékeszközök jövedelmeit korábban a befektetett instrumentumok (portfólió- és egyéb befektetések) kamatbevételei között mutattuk ki.

Egyéb elsődleges jövedelmek

1.B.3. Egyéb elsődleges jövedelmek

1.B.3.1. Támogatások, termelési és importadók

1.B.3.1.1. Államháztartás

1.B.3.1.2. Egyéb szektorok

1.B.3.2. Bérleti díjak

Ide került át a korábbi viszonzatlan folyó transzferek közül az EU-transzferek egy része, a termék- és termelési adók, illetve támogatások, valamint a bérleti díjak is. Ezek a bérleti díjak a természeti erőforrások (föld, halászati jogok, erdő, legelő, folyóvizek) tulajdonosának járó, a természeti erőforrás rövid időszakra történő rendelkezésre bocsátásából származó jövedelmek.

Másodlagos jövedelmek

1.C. Másodlagos jövedelmek

1.C.1. Államháztartás (S.13)

1.C.2. Egyéb szektorok (S.1-S.13)

1.C.3. Nyugdíj jogosultságok miatti korrekció

A másodlagos jövedelmek közvetlenül a rendelkezésre álló jövedelem nagyságát érintik. Egyaránt ölthetnek pénzbeli vagy dologi formát. Általában kis összegű, rendszeres átutalásokról van szó. A másodlagos jövedelmek tartalma a korábbi viszonzatlan folyó transzferek kategóriától annyiban tér el, hogy kevesebb az elsődleges jövedelmek közé átkerült termék-, termelési adókkal és támogatásokkal.

Az államháztartás és a lakosság másodlagos jövedelmeire a KSH szolgáltat adatokat (segélyszállítmányok a külkereskedelmi termékforgalmi statisztikából), míg a többi szektor esetében a KSH adatszolgáltatása mellett a közvetlen vállalati jelentésekből származó adatok kerülnek be a fizetési mérlegbe.

A fizetési mérleg 2009 szeptemberéig az Európai Uniótól kapott átutalásokat pénzforgalmi szemléletben tartalmazta, azaz a Bizottságtól érkező források beérkezésük időpontjában egyéb elsődleges jövedelemként, másodlagos jövedelemként vagy tőketranszfer bevételeként kerültek elszámolásra. Ekkor azonban e területen is eredményszemléletű elszámolásra tértünk át, ami azt jelenti, hogy az EU-transzfereket a felhasználásuk időpontjában számoljuk el. Ezt az elszámolást 2004-ig visszamenőlegesen vezettük át az adatokon. Egy másik fontos változás az adatok szektorbontását érintette: az EU-transzfereket közvetlenül a végső kedvezményezett bevételeként kell elszámolni. Mindez igaz az elsődleges jövedelmek között szereplő, Európai Uniótól kapott átutalásokra is.

A KSH a munkavállalói jövedelmekhez kapcsolódó másodlagos jövedelmeket (jövedelem- és vagyonadók, tb-hozzájárulások, munkavállalói hazautalások, illetve pénzbeni társadalmi juttatások) a revíziós politikája szerint csak 3 év után tekinti véglegesnek, vagyis a tárgyévet követő 11. negyedévben, addig azok adatai módosulhatnak.

Tőkemérleg

2. Tőkemérleg (2.1+2.2)

2.1. Nem-termelt, nem pénzügyi javak forgalma

2.2. Tőketranszferek

2.2.1. Államháztartás viszonzatlan tőketranszferei

2.2.2. Egyéb szektorok viszonzatlan tőketranszferei

A felhalmozási számlák részét képező tőkemérleg egyrészt a viszonzatlan tőkeátutalásokat, másrészt a nem-termelt, nem-pénzügyi eszközök tulajdonjogának értékesítéséhez kapcsolódó tranzakciókat tartalmazza. A folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes egyenlege az ország külfölddel szembeni finanszírozási igényét vagy finanszírozási képességét fejezi ki.

Nem-termelt, nem pénzügyi javak forgalma

E tétel az immateriális vagyonelemek (természeti erőforrások, szerződések, lízingek, licenszek, marketing eszközök és goodwill) tulajdonjogának adásvételéhez kapcsolódó tranzakciók elszámolására szolgál. A legfontosabb változás a korábbi módszertanhoz képest, hogy most már nem itt jelenik meg a kutatás és fejlesztés eredményéhez kapcsolódó tulajdonjogok forgalma, a számítástechnikai szoftverek és alkalmazások eredeti példányainak és tulajdonjogának adásvétele, valamint az audiovizuális termékekhez kapcsolódó tulajdonjogok adásvétele, hanem átkerül a megfelelő szolgáltatáskategóriába.

Az adatok forrását a külfölddel kapcsolatban álló gazdasági szereplők által az MNB részére nyújtott közvetlen jelentések adják. Ezért ezekre az adatokra az MNB fizetésimérleg-statisztikájának normál revíziós politikája az irányadó.

Viszonzatlan tőkeátutalások

Tőketranszferként a beruházási támogatásokat, az ingyenesen juttatott állóeszközöket, illetve azon adósságelengedést számoljuk el, amely az adós és hitelező közötti kölcsönös megállapodás alapján történik. A tőketranszfer a tranzakcióban részt vevő felek reál vagy pénzügyi vagyonának állományát változtatja meg. S bár nem kizárólagos jellemzőjük, de a tőketranszferek általában nagy összegű, nem rendszeres átutalások.

Az államháztartás esetében a KSH jelentése biztosítja az adatforrást, míg az egyéb szektoroknál a gazdasági szereplők közvetlen adatszolgáltatásai. Az itt elszámolt EU-transzferekkel kapcsolatos információkat lásd a Másodlagos jövedelmek alfejezet alatt.

A tőketranszfer-adatok jelentős részét a KSH adja át az MNB-nek, így a revíziós politikája némileg eltér az MNB általános revíziós politikájától. Az éves adatok márciusban és szeptemberben revideálódnak az EDP jelentés összeállítás

miatt, általános revízióra 3 évig van mód. A negyedéves adatok a tárgyév negyedéveire vonatkozóan visszamenőleg minden negyedévben revideálhatók, ezek új, pontosabb információk vagy hibajavítás miatt következhetnek be.

Ezen túlmenően alkalmi vagy nagy revíziókra is sor kerülhet, új módszertani előírások, fogalmak, új osztályozások, stb. bevezetésekor, ezekre nincs sem gyakoriság, sem időszaki korlát meghatározva.

A pénzügyi mérleg és a külfölddel szembeni befektetési pozíció

3. A Pénzügyi mérleg (nettó követelés) (3.1+3.2+3.3+3.4+3.5)

3.1. Közvetlentőke-befektetések (nettó követelés)

3.2. Portfólióbefektetések (nettó követelés)

3.3. Pénzügyi derivatívák és munkavállalói részvényopciók (nettó követelés)

3.4. Egyéb befektetések (nettó követelés)

3.5. Tartalékeszközök

4. Tévedések és kihagyások egyenlege

A pénzügyi mérleg azt mutatja, hogy a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes aktívuma (**nettó finanszírozási képesség**) milyen pénzügyi eszközök változásában testesül meg, illetve hiányát (**nettó finanszírozási igény**) mely pénzügyi eszközök finanszírozzák. A pénzügyi mérleg funkcionális bontásban tartalmazza a tőkeműveleteket, azaz megkülönbözteti a közvetlentőke-befektetéseket, a portfólióbefektetéseket, a pénzügyi derivatívákhoz, az egyéb befektetéseket és a tartalékeszközökhöz kapcsolódó tranzakciókat. A folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes aktívuma/passívuma elméletben megegyezik a pénzügyi mérleg egyenlegével, a gyakorlatban a NEO közöttük az eltérés.

A pénzügyi mérleg azt mutatja, hogy milyen módon történik a folyó és tőkemérlegben szereplő tranzakciók finanszírozása. Amennyiben például a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg egyenlege deficites (azaz a finanszírozási képesség negatív, finanszírozási igény lép fel), akkor a pénzügyi mérleg alapján a rezidens gazdaság hitelt vesz fel nem rezidensektől (valamely - esetleg több - pénzügyi instrumentum nettó követelését kell csökkenteni, vagy a tartalékeszközöket kell igénybe venni). Ellenkező esetben, amennyiben a folyó fizetési és tőkemérleg egyenlege alapján a nem rezidensekkel szembeni nettó finanszírozási képesség pozitív, akkor a pénzügyi mérleg alapján a rezidens gazdaság ugyanakkora mértékű nettó hitelt nyújtott a nem-rezidensek számára.

A fizetési mérleg-módszertan a **tartalékeszközök** közé azon likvid eszközöket sorolja be, amelyek a monetáris hatóság által ellenőrzöttek és számára azonnal elérhetők: fizetési problémák esetén közvetlenül fizetésre fordíthatók, illetve közvetett módon – devizapiaci intervenció útján a nemzeti valuta árfolyamának befolyásolásával – felhasználhatók ezen fizetési nehézségek intenzitásának csökkentésére, vagy ezektől eltérő egyéb célokra szabadon igénybe vehetők. A fizetési mérleg tartalékeszközök nélküli egyenlege mutatja meg, hogy többlet vagy hiány keletkezett a finanszírozásban, és az egyenlegnek megfelelően a tartalékok szintjének változásával áll vissza az egyensúly.

A **külfölddel szembeni befektetési pozíció** pénzügyi instrumentumok szerinti szerkezete megegyezik a pénzügyi mérleg szerkezetével, és összhangban van a folyó fizetési mérleg befektetések jövedelme kategóriájának csoportosításával. Ezzel biztosítható a forgalmi és állományi adatok közötti összhang, illetve az egyes befektetési kategóriákhoz kapcsolódó jövedelmek konzisztens elszámolása.

A publikált állományi tábla a pénzügyi mérleg struktúrájának megfelelő pénzügyi instrumentumokat tartalmazza:

1. a közvetlentőke-befektetéseket (részesedések; egyéb tőke),
2. a portfólióbefektetéseket (részvény és befektetési jegy, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír),
3. a pénzügyi derivatívákat és munkavállalói részvényopciókat,
4. az eredeti lejárat szerint bontott egyéb befektetéseket, valamint
5. a tartalékeszközöket (ebből: monetáris arany).

A pénzügyi mérleg instrumentumainak adatforrása a MNB által előírt adatszolgáltatói kérdőívek, ezért ezek esetében az MNB fizetésimérleg-statisztikájának normál revíziós politikája az irányadó.

Közvetlentőke-befektetések

A módszertani változások egyik lényeges eleme a **közvetlentőke-befektetési viszony keretrendszerének világosabb, pontosított meghatározása** különös tekintettel az irányítás (50% feletti szavazati erő) és a befolyás (10-50% szavazati erő) szerepének tisztázására a befektetési lánc meghatározásában, valamint a társvállalatokkal való viszony (10% alatti szavazati erő) szabályozása. A tulajdonosi részesedés helyett a szavazati erőben való részesedés vált a közvetlentőke-befektetés kapcsolat kritériumává. A keretrendszer kiterjed az egy végső befektető ellenőrzése alatt lévő, de akár más láncolatokon lévő vállalatok közötti kapcsolatokra, a vállalatcsoportra, amely összes vállalata között közvetlentőke-befektetési viszony áll fenn. Az új módszertanban sokkal nagyobb hangsúly került a társvállalatokkal kapcsolatos tranzakciók és pozíciók elszámolására, illetve elkülönítésére a publikációkban. Megnőtt a vállalati mérlegadatok felhasználásának a szerepe. Légyeges különbség, hogy a vállalatcsoportba tartozó 10% alatti szavazati jogok is a közvetlentőke-befektetéseken belül kerülnek elszámolásra (részesedés társvállalatokban).

A változások nagy része az adatok korábbinál részletesebb, új megbontásokat tartalmazó prezentációjában mutatkozik meg (pl. részesedések leányvállalatban, a kereszttulajdonlás (részesedés az anyavállalatban) és a társvállalatok közötti tranzakciók/pozíciók külön soron történő bemutatásával). A fizetésimérleg-statisztika standard prezentációjába a követelés-tartozás szerinti megbontás került beillesztésre a befektetés iránya szerinti megbontás kiegészítő jellegű megjelenítése mellett.

A közvetlentőke-befektetéseknél az új módszertan adatait visszavezetni nem lehet, hiszen sem a szavazati jog adott százalékanak meglétét időben visszavezetni, sem a vállalatcsoport tagjait időben visszafelé másképp besorolni nem lehet. Ezért ezekben az idősorokban sortörés következhet be.

Közvetlentőke-befektetések követelés-tartozás szerinti megbontás:

- 3.1. Közvetlentőke-befektetések, nettó követelés
 - 3.1.k. Közvetlentőke-befektetések, követelések összesen
 - 3.1.1.k. Részesedések
 - 3.1.1.1.k. Részvény és egyéb részesedés
 - 3.1.1.1.1.k. Közvetlentőke-befektetéssel létrehozott vállalatokban
 - 3.1.1.1.2.k. Közvetlentőke-befektetőkben (kereszttulajdonlás)
 - 3.1.1.1.3.k. Társvállalatokban
 - 3.1.1.2.k. Jövedelmek újrabefektetése
 - 3.1.2.k. Adósság típusú instrumentumok
 - 3.1.2.1.k. Közvetlentőke-befektetéssel létrehozott vállalatokkal
 - 3.1.2.2.k. Közvetlentőke-befektetőkkel (kereszttulajdonlás)
 - 3.1.2.3.k. Társvállalatokkal
 - 3.1.t. Közvetlentőke-befektetések, tartozások összesen
 - 3.1.1.t. Részesedések
 - 3.1.1.1.t. Részvény és egyéb részesedés
 - 3.1.1.1.1.t. Közvetlentőke-befektetéssel létrehozott vállalatokban
 - 3.1.1.1.2.t. Közvetlentőke-befektetőkben (kereszttulajdonlás)
 - 3.1.1.1.3.t. Társvállalatokban
 - 3.1.1.2.t. Jövedelmek újrabefektetése
 - 3.1.2.t. Adósság típusú instrumentumok
 - 3.1.2.1.t. Közvetlentőke-befektetéssel létrehozott vállalatokkal
 - 3.1.2.2.t. Közvetlentőke-befektetőkkel (kereszttulajdonlás)
 - 3.1.2.3.t. Társvállalatokkal

Így a fizetési mérlegben a közvetlentőke-befektetéseknél is az alapvető megbontás a követelés-tartozás szerinti. A követelés-tartozás szerinti megbontásban aggregálásra kerül minden tartozás és minden követelés. Emellett a publikációkban megmarad továbbra is a befektetés iránya szerinti besorolás is. A korábbiakhoz képest a különbség az, hogy a társvállalatok közötti tranzakciók és pozíciók közül a nem-rezidens végső befektetővel rendelkezők kerülnek a külföldiek Magyarországi befektetései közé, míg a rezidens végső befektetővel rendelkezők a rezidensek külföldi befektetései közé. Azon társvállalatoknak, akiknek nem ismert vagy nincs végső befektetőjük, a tartozásai a külföldiek magyarországi befektetései közé kerülnek, míg a követelései a rezidensek külföldi befektetései közé. A befektetés iránya szerinti megbontásban a kereszttulajdonlás és a befektetési irányokkal ellentétes irányú társvállalati tőkemozgatások csökkentik a nettó befektetés nagyságát.

Közvetlentőke-befektetések befektetések iránya szerinti megbontás:

3.1.ki Közvetlentőke-befektetések külföldön

3.1.1.ki Részesedések

3.1.1.1.ki Részvény és egyéb részesedés, egyenleg – csak tranzakciók

3.1.1.1.1.ki Részvény és egyéb részesedések - közvetlentőke-befektetéssel létrehozott vállalatokban

3.1.1.1.2.ki Részvény és egyéb részesedések - társvállalatokban (a végső befektető rezidens)

3.1.1.2.ki Jövedelmek újrabefektetése – csak tranzakciók

3.1.2.ki Adósság típusú instrumentumok

3.1.2.1.ki Adósság típusú instrumentumok, követelés

3.1.2.1.1.ki Adósság típusú instrumentumok - közvetlentőke-befektetéssel létrehozott vállalatokkal

3.1.2.1.2.ki Adósság típusú instrumentumok - társvállalatokkal (a végső befektető rezidens)

3.1.2.2.ki Adósság típusú instrumentumok, tartozás

3.1.2.2.1.ki Adósság típusú instrumentumok - közvetlentőke-befektetéssel létrehozott vállalatokkal

3.1.2.2.2.ki Adósság típusú instrumentumok - társvállalatokkal (a végső befektető rezidens)

3.1.be Közvetlentőke-befektetések Magyarországon

3.1.1.be Részesedések

3.1.1.1.be Részvény és egyéb részesedés, egyenleg – csak tranzakciók

3.1.1.1.1.be Részvény és egyéb részesedések - közvetlentőke-befektetéssel létrehozott vállalatokban

3.1.1.1.2.be Részvény és egyéb részesedések - társvállalatokban (a végső befektető nem rezidens)

3.1.1.2.be Jövedelmek újrabefektetése – csak tranzakciók

3.1.2.be Adósság típusú instrumentumok

3.1.2.1.be Adósság típusú instrumentumok, követelés

3.1.2.1.1.be Adósság típusú instrumentumok - közvetlentőke-befektetéssel létrehozott vállalatokkal

3.1.2.1.2.be Adósság típusú instrumentumok - társvállalatokkal (a végső befektető nem rezidens)

3.1.2.2.be Adósság típusú instrumentumok, tartozás

3.1.2.2.1.be Adósság típusú instrumentumok - közvetlentőke-befektetéssel létrehozott vállalatokkal

3.1.2.2.2.be Adósság típusú instrumentumok - társvállalatokkal (a végső befektető nem rezidens)

A közvetlentőke-befektetéseket érintik leginkább a globalizáció okozta statisztikát torzító hatások, amelyeket az új módszertani ajánlások szerint célszerű elkülöníteni. A közvetlentőke-befektetések adatainak elemzőit az érdeklő legfőképpen, hogy a statisztikában megjelenő befektetések közül mekkora a friss tőkebeáramlás, amely aztán kifejti munkahelyteremtő, új tudást (know-how) adó, gazdaság bővítő hatását. A globalizáció következményeként azonban egyre több az olyan tranzakció, ami ugyanannak a tőkének egyik országból a másikba áthelyezése valamilyen multinacionális vállalati szintű optimalizáció vagy szakosodás valamely egyéb megfontolás következtében. Jellemző az is, hogy ezekben a tőkeáthelyezésekben elmosódik a határ a részvénybefektetések és az adósság típusú instrumentumok között. Sok esetben részvénybefektetés érkezik az országba és hitelként megy tovább a tőke egy másik külföldi

leányvállalatba. Ezért bizonyos szempontból érdekesebb lehet az aggregált adatot elemezni és nem az instrumentumbontást, mert az aggregátumban kinettőződnek az instrumentumok közötti tőkeátrende­zések.

Statisztikai szempontból éppen a friss, gazdaság­bővítő hatását kifejtő tőkebefektetés az, amit nehéz definiálni, elkülöníteni, amiről így nem lehet adatot gyűjteni. Ezért a nemzetközi módszertani megközelítés az ellenkező irányba indult: a befektetések adatából megpróbálunk minden olyat elkülöníteni, amiről tudjuk, hogy nem a magyar gazdaságot érintő tőke, és a maradékról mondjuk azt, hogy ez áll legközelebb ahhoz, ami az „igazi” közvetlentőke­befektetés.

Az elkülönítendő részek között elsődleges a **speciális célú vállalatok (SCV) tevékenységének az elkülönítése**. Magyarországon már 2006-tól úgy közöljük a fizetési mérleg – és benne a közvetlentőke-befektetés adatokat, hogy elérhető az SCV-k nélküli adat, illetve az SCV-ket is tartalmazó adat. Az új módszertan bevezetésével már minden országnak el kell különíteni a speciális célú vállalatok tranzakcióit és pozícióit, így az egyes országok adatai jobban összehasonlíthatók lesznek.

Az **átfolyó tőke és az eszközportfólió átrende­zés** két olyan jelenség, amely az SCV nélküli, normál vállalati körön belül okoz torzítást az adatokban, jelent olyan nagymértékű tőkemozgásokat, amelyek a multinacionális vállalat­on belüli tőkemozgatások egyik országból a másikba, anélkül, hogy annak közgazdasági hatása keletkezne az országban. Magyarországon a magyar gazdaság kis méretéből és egy-egy multinacionális vállalat nagyságából következően ezen vállalatok tőkeáthelyezési tranzakcióinak nagysága oly mértékben torzíja az adatokat, hogy ha nem különítenénk el őket, nem lennének értelmezhetők a publikált tranzakciók. 2008-ig visszamenően publikáljuk az átfolyó tőke és eszközportfólió átrende­zés tranzakciókat, illetve az ezektől megtisztított közvetlentőke-befektetés adatokat.

A nemzetközi módszertani ajánlások szerint elkülöníthetőek a **határon átnyúló egyesülések és felvásárlások** (mergers and acquisitions – M&A) is, mert ezekkel sem keletkezik új tőke, hanem az eddigi tőkebefektetéseknek lesz új tulajdonosa. Az új módszertan bevezetésével a nemzetközi intézmények egyelőre önkéntes alapon kérnek adatokat a részvénybefektetéseken belüli határon átnyúló egyesü­lésekről és felvásárlásokról. 2008-tól a külföldi befektetők közötti tulajdonoscserék tranzakcióként kerülnek elszámolásra (egyik befektető esetén állománynövekedésként, a másik befektető esetén pedig állománycsökkenésként), illetve tranzakcióként számoljuk el a határon átnyúló egyesü­léseket is, azonban ezeket az aggregált számban nem különítettük el.

Részesedések (korábban részvény, egyéb részesedés és jövedelmek újrabefektetése)

- *Közvetlentőke-befektetések külföldön részesedés* forgalomként számoljuk el a rezidens befektető külföldi vállalatban történő jegyzett tőke és tőketartalék emelését, illetve csökkentését, továbbá ha a rezidens befektető nem-rezidens társaságban részesedést szerez vagy értékesít. Itt kerül publikálásra a nem-rezidens érdekeltség rezidens befektetőben történő 10% alatti részesedésszerzése és -értékesítése is (kereszttulajdonlás). A kapott kiugró osztalék miatti tőke­kivonásokat is ezen a fizetési mérleg soron rögzítjük.
- *Közvetlentőke-befektetések Magyarországon* részesedés forgalomként számoljuk el a külföldi befektető Magyarországon létrehozott vállalatban történő jegyzett tőke és tőketartalék emelését, illetve csökkentését, továbbá ha a külföldi befektető rezidens társaságban részesedést szerez vagy értékesít. Itt kerül publikálásra a magyarországi vállalat külföldi befektetőben történő 10% alatti részesedésszerzése és -értékesítése is (kereszt­tulajdonlás). A fizetett kiugró osztalék miatti tőke­kivonásokat is ezen a fizetési mérleg soron rögzítjük.

A részesedés soron elszámolásra kerülő ingatlanbefektetés-adatok 2008-tól becsléssel állnak elő.

A vállalatcsoporton belüli adósságelengedéseket is a közvetlentőke-befektetések részesedések soron számoljuk el a vizonzatlan tőke­transzferek helyett.

Közvetlentőke-befektetések Magyarországon részesedés állományoknál kerül kimutatásra a közvetett tulajdonlás miatt keletkezett jövedelmekből kumulált állomány.

A részesedés követelés és tartozás állományok értékelése a tőzsdei vállalatok esetében piaci értéken történik, a nem tőzsdei vállalatok esetén az értékelés alapja a rezidensek külföldi befektetésénél a külföldi vállalkozás, a nem-rezidensek magyarországi befektetésénél pedig a magyar vállalkozás mérlegében szereplő saját tőke.

A közvetlentőke-befektetések *részesedések* tranzakciós adatai havi és negyedéves adatszolgáltatói kérdőíveken, míg az állományi adatok éves kérdőíven alapulnak. Az éves kérdőívek alapján becsülünk tranzakciós adatokat is.

A külföldiek magyarországi részesedések formájában megvalósult befektetések állományánál a kérdőívek adatait teljeskörűsítjük azon cégek adataival, amelyek esetén a társasági adóbevallás (TÁSA) adatbázisában a nem rezidens tulajdoni hányad eléri a 10%-ot, de a cég nem küldött éves kérdőívet. A magyarok külföldi befektetéseinél a kérdőív értékhatárának ugyanakkor olyan alacsony határértéket (10 millió forint) alkalmazunk, ami azt jelenti, hogy gyakorlatilag teljeskörű a megfigyelés, nem jelent torzítást, hogy itt nincs olyan külső adatforrás, ami alapján teljeskörűsíteni lehetne a kérdőívek adatait.

Jövedelmek újrabefektetése

A *közvetlentőke-befektetések külföldön* jövedelmek újrabefektetése egyenlegként kimutatott értéke megegyezik a folyó fizetési mérlegben bevételként elszámolt újrabefektetett jövedelemmel, míg a *közvetlentőke-befektetések Magyarországon jövedelmek újrabefektetése* egyenlegének értéke a folyó fizetési mérlegben kiadásként elszámolt újrabefektetett jövedelemmel egyezik meg.

Jövedelmek újrabefektetését csak a 10%-ot elérő szavazati jog után kell elszámolni, sem a társvállalatok közötti kapcsolatokban, sem a kereszttulajdonlás esetén nem kell újrabefektetett jövedelmet elszámolni.

A jövedelmek újrabefektetésében szereplő, adózott eredmény nagyságát korrigáló COPC korrekcióval azonos összegben, de ellentétes előjellel a részesedéseken árváltozást, deviza árfolyamváltozást vagy egyéb állományváltozást számolunk el a korrekció típusától függően.

Az adósság típusú instrumentumok

A kategória tartalma ugyanaz maradt, mint a régi módszertan szerinti elnevezésnél: *egyéb tőke* (még régebbi közkedvelt elnevezése volt a kategóriának a *tulajdonosi hitelek*). Az elnevezés jelöli, hogy itt az ügyletek jellege adósság típusú: azaz tartalmazza a hiteleket, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat (de már nem csak a tulajdonosi hiteleket, hanem a közvetlentőke-befektetési viszonyon (vállalatcsoporton) belüli csoporttagok közötti hiteleket is). Ide soroljuk továbbá az osztalék miatti követeléseket, tartozásokat, a vállalatcsoporton belüli napi pénzügyi elszámolások keretében mozgó rövid lejáratú pénzeket (cash-pooling, zero balancing), a kereskedelmi hiteleket és ideértve a befizetett, de be nem jegyzett tőke miatti tartozásokat és követeléseket is.⁴

Az *adósság típusú instrumentumoknál* a forgalmi és állományi adatok a havi és a negyedéves kérdőívek alapján állnak elő. A negyedéves kérdőívet kitöltők mintájába értékhatár alapján kerülnek be a vállalatok.

A *társvállalatokkal* kapcsolatos követeléseket és tartozásokat az új módszertan szerint az alapján soroljuk be az egyes befektetési irányokhoz, hogy az adatszolgáltatónak rezidens vagy nem-rezidens a végső befektetője.

Ha az adatszolgáltatónak

- nem-rezidens a végső befektetője, akkor a követeléseket és a tartozásokat is a közvetlentőke-befektetés Magyarországon,
- ha rezidens a végső befektetője, akkor a követeléseket és a tartozásokat is a közvetlentőke-befektetés külföldön,

⁴ Az adósság típusú instrumentumok tartalmának bővülése: 1995-től az anya- és leányvállalatok közötti – alaptőkéktől független – egyéb hitelkapcsolatokat tartalmazták. 2002-től a vállalatcsoporton belüli elszámolóközponttal szembeni pénzmozgások is e soron kerülnek kimutatásra. 2008-tól pedig a vállalatcsoporton belüli, egyéb cégcsoporttagokkal kapcsolatos követelések és tartozások teljes egészében itt kerülnek számbavételre.

- ha a végső befektetője nem ismert, akkor a követeléseket a közvetlentőke-befektetés külföldön, a tartozásokat pedig a közvetlentőke-befektetés Magyarországon instrumentumcsoporton számoljuk el.

Ezt megelőzően 2013-ig nem a végső befektető, hanem a közvetlentőke-befektető/befektetés rezidensi státusza alapján különítettük el a szereplőket: az egyéb cégcsoporttagokkal (testvérvállalatokkal) kapcsolatos követeléseket és tartozásokat az alapján soroltuk be az egyes befektetési irányokhoz, hogy van-e külföldi közvetlentőke-befektetője (anyavállalata), külföldi közvetlentőke-befektetése (leányvállalata) az adatszolgáltatónak.

Ha az adatszolgáltatónak

- van külföldi anyavállalata, de nincs külföldi leányvállalata, illetve ha külföldi anya- és leányvállalata is van, akkor a követeléseket és a tartozásokat is a közvetlentőke-befektetés Magyarországon,
- csak külföldi leányvállalata van, akkor a követeléseket és a tartozásokat is a közvetlentőke-befektetés külföldön,
- nincs sem külföldi anyavállalata, sem külföldi leányvállalata – például a vállalat külföldi tulajdonú rezidens cég tulajdonában van –, akkor a követeléseket a közvetlentőke-befektetés külföldön, a tartozásokat pedig a közvetlentőke-befektetés Magyarországon instrumentumon számoltuk el.

Az adósság típusú instrumentumokat 2008 előtt csak a pénzforgalom alapján lehetett elszámolni, az állományok a forgalom és ártértékelődések kumulálásával, összegzésével keletkeztek. Ezért az állományokra 2008 előtt nem állt rendelkezésre ország- és ágazati bontású adat. 2008-tól, a közvetlen adatszolgáltatói jelentéseken alapuló adatgyűjtési rendszer bevezetésétől az adósság típusú instrumentum állományok adata is az adatszolgáltatók által jelentett adat, így az ország- és ágazati bontás előállítható.

A nemzetközi módszertani elvárásoknak megfelelően, a publikált közvetlentőke-befektetés adatok ágazati bontása az új módszertan szerint egységesen - a tranzakcióknál és az állományoknál is - a befektetések ágazati bontását jelenti (azaz a külföldiek magyarországi befektetéseinél a magyar fél tevékenysége alapján történik a besorolás, míg a magyarok külföldi befektetéseinél a külföldi leányvállalatok tevékenysége szerinti az ágazati bontás).

A bankok és egyéb pénzügyi közvetítők anyavállalataikkal, illetve leányvállalataikkal szembeni követeléseik és tartozásaik már 2008-tól nem a közvetlentőke-befektetések, hanem az egyéb befektetések között kerülnek elszámolásra megegyezően az új módszertani ajánlásokkal.

Portfólióbefektetések

3.2. Portfólióbefektetések

3.2.1. Részvény és befektetési jegy

3.2.1.1. Részvény

3.2.1.2. Befektetési jegy

3.2.2. Hitelviszonyt megtestesítő értékpapír

3.2.2.1. Egy évnél nem hosszabb lejáratú

3.2.2.2. Éven túli lejáratú

A **portfólióbefektetések** kategóriája a tőzsdéken és egyéb pénzügyi piacokon forgalmazott értékpapírokat tartalmazza (a közvetlentőke-befektetésen belül elszámolt és a tartalékeszközök részét képező forgatható pénzügyi eszközök kivételével).

A követelések között a nem-rezidensek által kibocsátott, a tartozások között pedig a rezidensek által kibocsátott értékpapírokat szerepeltetjük, függetlenül attól, hogy a kibocsátás hazai vagy külföldi piacon történt-e. A publikációban a rezidens szektor szerinti bontás az értékpapír követelés tulajdonosát, illetve az értékpapír tartozás kibocsátóját mutatja.

A repó típusú ügyletek keretében átmeneti időre tulajdonost váltó értékpapírok letéti tulajdonosuk helyett közgazdasági tulajdonosuknál kerülnek elszámolásra, azaz az ilyen esetben a portfólióbefektetés helyett az egyéb befektetések között mutatunk ki hitel követelés/tartozás állományt és tranzakciót.

A részvény és befektetési jegy soron a 10% alatti, nem vállalatcsoporttal szemben fennálló tőzsdei és nem tőzsdei részvényeket, valamint – százalékos határtól függetlenül – a pénzügyi és nem pénzügyi alapok befektetési jegyeit mutatjuk ki.

A hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat eredeti lejáratuk szerint egy évnél nem hosszabb lejáratú (pl. kincstárjegyek, rövid kötvények) és éven túli lejáratú (pl. kötvények, jelzálogkötvények) papírokra bontjuk.

Az adatok elsődleges forrása az értékpapír-statisztika, amely a magyar letétkezelők és közvetlen vállalati kérdőívek jelentései alapján értékpapíronként figyeli meg a külföldi tulajdonban levő magyar, illetve a magyar tulajdonban levő külföldi értékpapír állományokat. A letéti adatok kiegészülnek a rezidens tulajdonosok külföldön letétkezelt értékpapírjainak állományáról szóló jelentéssel. A tranzakciók az állományváltozásból számolódnak, az ár- és árfolyamváltozások hatásának kiszűrésével.

A váltók megfigyelése a fizetésimérleg-adatgyűjtésekből, közvetlen vállalati kérdőívek segítségével történik.

A háztartások külföldi értékpapír-tulajdona esetében – a háztartások közvetlen háztartási megkérdezésének hiányában – csak a belföldi letétkezelőknél megjelenő értékpapír-követelésekről van jelentett információ, ezért a külföldön letétkezelt vagy egyéb módon őrzött értékpapírok állományát és forgalmát becsléssel egészítjük ki.

Pénzügyi derivatívák és munkavállalói részvényopciók

3.3. Pénzügyi derivatívák és munkavállalói részvényopciók

3.3.k Követelések

3.3.t Tartozások

A nemzeti számlákban a pénzügyi derivatívák instrumentum tartalma és elnevezése is bővült a munkavállalói részvényopciókkal. Ezt a változást tükrözi a fizetési mérleg pénzügyi derivatívák funkcionális kategóriája esetében is az elnevezés kiegészülése a munkavállalói részvényopciókkal. A fizetési mérleg szempontjából azonban ennek a változásnak a gyakorlati jelentősége elhanyagolható.

A derivatívák esetében a pozitív és negatív értékű pozíciókhoz (követelés és tartozás) kapcsolódó tranzakciók egyenlegét külön, szektoros bontásban jelenítjük meg a publikációkban.

Az adatok forrását a gazdasági szereplők saját állományaira és tranzakcióira vonatkozó jelentések képezik. 2008-tól az egyéb szektorok nem rezidensekkel szemben fennálló derivatíva követelései és tartozásai tartalmazzák a pénzügyi alapok nélküli befektetési alapok összesített mérlegadataiból (F04 jelentés) becsült tranzakciókat is. Az államháztartás, a hitelintézetek és az MNB a pénzügyi derivatíva-állományokat már korábban is az ügyletek piaci áron történő kiértékelése alapján jelentették. Az egyéb szektorok pénzügyi derivatíva-pozícióinak értékéről 2008-tól rendelkezünk hasonló információval.

Pénzügyi derivatíva-tartozásként mutatjuk ki a kiírt opcióért kapott prémiumot, a pozíció kiértékeléskor negatív értéket mutató derivatívákkal kapcsolatos tranzakciókat, a negatív értékű derivatív pozíció végleges lezárása miatti tranzakciókat és a kiírt opció érvényesítése folytán fizetett összegeket.

Pénzügyi derivatíva-követelésként számoljuk el a vásárolt opcióért fizetett prémiumot, a pozíció kiértékeléskor pozitív értéket mutató derivatívákkal kapcsolatos tranzakciókat, a pozitív értékű derivatív pozíció végleges lezárása miatti tranzakciókat és a vásárolt opció érvényesítése folytán kapott összeget.

Nyitott határidős ügylet esetén követelést kell kimutatni, ha az időszak végén érvényes piaci áron történő lezárásakor a derivatív pozíció értéke pozitív lenne, s tartozást, ha negatív. Az opció lejártáig az opció jogosultja mindig követelést mutat ki, míg az opció kiírója tartozást.

Egyéb befektetések

3.4. Egyéb befektetések

- 3.4.1. Egyéb részesedés
- 3.4.2. Készpénz és betét
- 3.4.3. Hitelek
- 3.4.4. Biztosítás, nyugdíj és standardizált garanciák
- 3.4.5. Kereskedelmi hitelek
- 3.4.6. Egyéb
- 3.4.7. Különleges lehívási jogok (SDR allokáció miatti tartozás) – csak a tartozásoknál

Az egyéb befektetések a közvetlentőke-befektetések, a portfólióbefektetések, illetve a tartalékeszközök közé be nem sorolt pénzügyi instrumentumokat tartalmazzák rezidens szektorok szerinti bontásban.

Az egyéb részesedések közül a 10 % alatti vállalatcsoporton belüli részesedéseket a közvetlentőke-befektetések között, míg a vállalatcsoporton kívüli, nem értékpapírban megtestesülő részesedéseket, továbbá a nemzetközi szervezetekben lévő tulajdoni hányadot az egyéb befektetések között mutatjuk ki.

A betéteket, hiteleket, kereskedelmi hiteleket és egyéb követeléseket/tartozásokat eredeti lejáratuk szerint egy évnél nem hosszabb és éven túli kategóriákra bontjuk. A betétek között szerepelnek a folyószámlák, lekötött és egyéb betétek, a hitelek között mutatjuk ki a pénzkölcsönök mellett a pénzügyi lízing és repó ügyleteket is.

Az új módszertannal bevezetett biztosítás, nyugdíj és standardizált garanciák sorokon a különböző biztosítástechnikai tartalékok, a nyugdíjalapokkal szemben fennálló követelések és kötelezettségek, valamint a standardizált garanciák tartaléka jelenik meg.

A kereskedelmi követelések és tartozások az áruk és szolgáltatások halasztott fizetéseit, illetve az előre- és előlegfizetéseket tartalmazzák. Követelések az exporthoz kapcsolódó halasztott fizetések, valamint a szállítóknak történt előre- és előlegfizetések, tartozások a szállítókkal szembeni halasztott fizetések és a vevők előre- és előlegfizetései.

Az egyéb követelések/tartozások között az árukon és szolgáltatásokon kívül keletkezett úton lévő tételeket mutatjuk ki. Itt szerepelnek az EU-transzferek eredményszemléletű elszámolása miatt keletkezett követelések és tartozások is.

A 3.4.2. soron szereplő készpénz (valutakészlet) csak a követelések, a 3.4.7. Különleges lehívási jogok (SDR allokáció miatti tartozás) csak a tartozások között szerepelhet.

Az adatok forrását a külfölddel kapcsolatban álló gazdasági szereplők közvetlen jelentései biztosítják, melyet különböző becslések egészítenek ki. Az egy évnél nem hosszabb lejáratú betéti követelések adatait kiegészítjük a pénzügyi alapok nélküli befektetési alapok összesített mérlegadatai alapján.

A háztartások esetében a külföldi jegybankok monetáris statisztikájában szereplő, magyar háztartások hitel- és betét állományára vonatkozó adatok felhasználásával becsült adatok állnak rendelkezésre.

Tartalékeszközök

3.5 Tartalékeszközök

- 3.5.1.k. Monetáris arany
- 3.5.2.k. SDR
- 3.5.3.k. Tartalékpozíció a Nemzetközi Valutaalpnál (RPF)

3.5.4.k. Készpénz és betét

3.5.5.k. Értékpapírok

3.5.6.k. Egyéb tartalékeszközök

A tartalékeszközök a jegybank azon nem rezidensekkel szembeni likvid devizaeszközeit tartalmazzák, amelyeket fizetési problémák esetén közvetlenül felhasználhat, illetve közvetett módon a devizapiaci intervenció keretében a nemzeti valuta árfolyamának befolyásolására fordíthat, vagy ezektől eltérő egyéb célokra szabadon igénybe vehet.

A tartalékeszközök a nemzetközi módszertannak megfelelően tartalmazzák

- a monetáris aranyat, ezen belül a tömbaranyat és a nem allokált aranyszámlákat,
- az SDR-t,
- az IMF-fel szembeni tartalékpozíciót,
- a különböző likvid devizaköveteléseket (valuta, folyószámla, likvid betétek, értékpapírok és egyéb tartalékba sorolható eszközök).

Az adatok forrása az MNB mérlege.

A tartalékváltozás az értékpapírok esetében az átértékelődéstől és egyéb állományváltozástól megtisztított állományváltozás alapján számítható, míg a folyószámla, monetáris arany, SDR, betét, egyéb követelések esetében a tranzakciók egyenlege az MNB által közvetlenül jelentett adat. Az aranyat és az értékpapírokat is piaci értéken publikáljuk.